
УДК 343.2

НАПРЯМКИ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ ДО ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Автор у статті пропонує здійснювати напрямки методичного забезпечення навчально-виховного процесу з урахуванням розвитку різновидів готовності структурно-логічної моделі готовності поліцейських

Пасько О. М. до професійної діяльності. У зв'язку із цим була розроблена система розвитку педагогічної та психологічної готовності та її впровадження у навчальний процес.

Ключові слова: готовність, педагогічна, комуніка-

© О.М. Пасько, 2016

тивна готовності, методичне забезпечення.

Автор в статті пропонує методичне забезпечення навчально-виховного процесу з урахуванням розвитку різноманітності готовності структурно-логічної моделі готовності поліцейських до професійної діяльності. В зв'язі з цим, була розроблена система розвитку педагогічної та психологічної готовності та її впровадження в навчальний процес.

Ключеві слова: готовність, педагогічна готовність, методичне забезпечення.

High-quality and effective training in high school of the MIA Ukraine will ensure future readiness of police to carry out high-level responsibilities. Doubtless in such circumstances is methodical support of the educational process that will ensure the development of certain varieties of readiness.

Relevance of the research driven by the need of development and formation of future varieties to the police profession. Special attention is focused on the ability not only to know and be able to, but be prepared to carry out.

The methodology of the police in a large number of scientific papers, but there is no clear distinction preparation for future investigation kinds of readiness that would track the level of formation of some kind of willingness to step profesiohenenzu.

Reviewed the curricula of universities Interior Ministry of Ukraine, we have determined the educational process as a whole aims to develop varieties of readiness for professional work, but there are a few comments on some of their components: skills, this is due to the fact that there are cases of confusion and understanding concepts knowledge and skills.

Defining these gaps in the educational process of University Affairs of Ukraine, we developed a system of psychological and communicative readiness and started its implementation in the following areas:

- "Psychology: charts, tables, comments";
- "Practice of Psychology";
- "Juvenile Psychological aspects";
- "Psychological preparation and fundamentals of ethics"

The set of directions and their corresponding topics covering all important aspects of a professional police officer on interaction with society and the need for correct and appropriate behavior in certain situations - promotes training of competent and competitive policeman with a high level of readiness for professional activities. The study of these topics will promote communication and psychological readiness.

Keywords: readiness, readiness pedahohyeheskaya, metodicheskoe support.

Постановка проблеми. Якісна та ефективна підготовка у ВНЗ системи МВС України забезпечить готовність майбутніх поліцейських на високому рівні виконувати професійні обов'язки. Беззаперечним у таких умовах є методичне забезпечення навчально-виховного процесу, що забезпечить розвиток певних різновидів готовності.

Актуальність дослідження обумовлюється необхідністю розвитку та формування різновидів готовності майбутніх поліцейських до професійної діяльності. Особлива увага зосереджується саме на спроможності

не тільки знати та вміти, але й бути готовим виконання професійних обов'язків.

Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями. Проблематикою готовності поліцейських до професійної діяльності займалися такі провідні науковці як: Г. О. Балл, С. А. Бондаренко, А. А. Деркач, Т. Г. Жаровцев, Е. Ф. Зеєр, А. Ф. Линенко, Р. І. Лучечко, О. М. Лукашевич, Л. С. Нерсисян, В. Н. Пушкин, Л. Г. Семушина, В. О. Слатьонін, Ю. Т. Русаков, В. І. Уруський, Є. А. Фарапонова, О. М. Цільмак, В. Т. Чичикін, Г. Х. Яворська, С. Х. Яворський, С. І. Яковенко та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми підтримуємо точку зору О. М. Цільмак [1], яка визначає необхідність комплексного поєднання теоретичного і практичного навчання для формування та розвитку у курсанта професійно-психологічної готовності до діяльності. На сучасному етапі реформування відомчої освіти недоцільно обмежуватися вдосконаленням викладання окремих дисциплін з правової, тактико-спеціальної, вогневої, фізичної та інших видів підготовки. Необхідно здійснювати комплексну інтегральну підготовку курсантів, при цьому раціонально використовувати міждисциплінарні зв'язки, поєднуючи їх на конкретних навчальних заняттях для формування в них іншого найбільш якісного рівня професійно-психологічної готовності до діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питанням методичного забезпечення навчально-виховного процесу поліцейських присвячена велика кількість наукових праць, проте не існує чіткого розмежування підготовки майбутніх слідчих за різновидами готовності, що дозволило б відслідковувати рівень сформованості певного різновиду готовності на етапі професіогенензу.

Новизна наукового дослідження полягає у впровадженні напрямків щодо розвитку та формування психологічної та комунікативної готовності курсантів МНЗ МВС.

Методологічне або загальнонаукове значення пов'язане із необхідністю встановлення чітких напрямків для розвитку певних різновидів готовності, з метою підвищення компетентності поліцейських.

Викладення основного матеріалу. П. 16 ст. 1 ЗУ "Про вищу освіту" визначає освітню діяльність як діяльність вищих навчальних закладів, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб. Також у ст. 47 зазначеного закону передбачено, що освітній процес - це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Проаналізувавши навчальні плани ВНЗ МВС України ми визначили, освітній процес у цілому спрямований на розвиток різновидів готовності до професійної діяльності, проте є декілька зауважень щодо розвитку певних їх складових: вмінь та навичок, це пов'язане із тим, що є випадки плутанини та розуміння понять знання та вміння. Крім того недостатня кількість академічних годин на практичну підготовку майбутніх слідчих. У зв'язку із цим не у повній мірі відбувається розвиток і формування у курсантів таких різновидів готовності як: розшукова,

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

комунікативна, технологічна, наукова, психологічна, функціональна, прогностична, реконструктивна та оцінна готовності.

Визначивши ці прогалини у навчально-виховному процесі ВНЗ МВС України, нами була розроблена система розвитку психологічної та комунікативної готовності та розпочали її впровадження за такими напрямками:

- “Психологія: схеми, таблиці, коментарі”;
- “Практикум із психології”;
- “Психологічні аспекти ювенальності”;
- “Психологічна підготовка та основи етики”

Перший напрям. Ефективність та якість виконання функціональних обов’язок забезпечують готовність до професійної діяльності. Для цього слід отримати необхідні знання, вміння та навички. Тому, для розвитку саме психологічної готовності майбутніх слідчих нами сумісно із доктором психологічних наук О.М. Цільмак був розроблений навчально-наочний посібник “Психологія: схеми, таблиці, коментарі” у ракурсі навчальної дисципліни “Психологія” з метою отримання знань психологічних особливостей та закономірностей психіки її структури та їх поведінкових і характерологічних стереотипів. Для цього нами у 2013-2014 роках була змінена навчальна дисципліна “Психологія” відповідно до навчально-наочного посібника.

У навчально-наочному посібнику “Психологія: схеми, таблиці, коментарі” представлені основні теми навчальної дисципліни “Психологія”, яка викладається у ВНЗ системи МВС України. Він увібрав у себе чотири розділи - “Психологія як наука”, “Психічні процеси”, “Психічні стани”, “Психічні властивості” та дванадцять глав, які розкривають зміст та суть структури психіки людини. Його оформлення сприяє системному розумінню навчального матеріалу, кращому візуальному сприйманню та запам’ятовуванню.

Запропоновані у навчально-наочному посібнику теми знаходяться у межах навчального плану, затвердженого МВС України, навчальної та робочої програм навчальної дисципліни “Психологія”. Очікуваним результатом після вивчення наданого у навчально-наочному посібнику матеріалу є те, що курсанти, студенти та слухачі повинні:

1) знати:

сутність та зміст дефініції “психіка”;
сутність свідомості та особливості її функціонування;
особливості психічних пізнавальних процесів (пам’яті, мислення, уваги, уяви, сприйняття, відчуття, мовлення тощо);

психологічні особливості та класифікацію психічних станів;

основні характеристики мотиваційних станів;

сутність волі та вольових станів;

властивості типів темпераменту;

визначення поняття “характер”, особливості формування характеру;

взаємозв’язок темпераменту та характеру;

світогляд людини та його основні складові;

2) уміти:

застосовувати психологічні знання у процесі здійснення службових обов’язків;

оцінювати емоційний стан людини;

визначати тип темпераменту й провідні якості характеру людини;

визначати вид мотивації та спрямованість особистості;

складати психологічну характеристику людини.

Отже, навчально-наочний посібник “Психологія: схеми, таблиці та коментарі” має на меті формування та розвиток у майбутніх поліцейських і правознавців структурованого та чіткого уявлення про психіку людини, її механізми та закономірності розвитку.

За результатами впровадження навчально-наочного посібника “Психологія: схеми, таблиці та коментарі” був отриманий акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес ОДУВС від 26.05.2014 р.

Другий напрям. З метою перевірки знань отриманих при викладанні навчальної дисципліни “Психологія” та формування вмінь та навичок психологічної готовності, нами був розроблений “Практикум із психології”, який відповідає навчальній та робочій програмі навчальної дисципліни “Психологія”.

Професійна майстерність у значній мірі залежать від здатності застосовувати знання психології при виконанні обов’язків. Наукові досягнення психології та можливість використання психологічних знань дають змогу вдосконалювати компетентність, які забезпечуються якісною професійно-психологічною підготовкою і є початковою сходинкою на шляху до професійної майстерності.

“Практикум із психології” складається із чотирьох розділів, які містять кросворди за темами й модульні кросворди, перелік питань для самоперевірки та контролю засвоєння знань, тестові завдання, практичні вправи й завдання.

Мета “Практикуму із психології” - опанування курсантами ВНЗ МВС України навчального матеріалу із навчальної дисципліни “Психології” шляхом самостійної роботи.

У результаті самостійної підготовки курсанти ВНЗ МВС України повинні закріпити такі:

1) знання:

сутність та зміст дефініції “психіка”, особливості її елементів;

характеристику свідомості та її рівні;

психологічні особливості психічних пізнавальних процесів (пам’яті, мислення, уваги, уяви, сприйняття, відчуття, мовлення тощо);

психологічні особливості та класифікацію емоцій та почуттів;

основні характеристики потреб, потягів та мотивів;

характеристики волі;

психологічну характеристику типів темпераменту;

складові характеру;

взаємозв’язок характеру та темпераменту;

складові та основні характеристики світогляду людини;

характеристику здібностей;

2) уміння:

застосовувати психологічні знання у процесі здійснення професійних функцій;

здійснювати психодіагностику емоційних станів;

визначати тип темпераменту й провідні якості характеру людини;

визначати вид мотивації та спрямованість особи.

Практикум сформований на основі навчального посібника “Психологія: схеми, таблиці, коментарі” (авторський колектив Пасько О.М. та Цільмак О.М.) та відповідає його змісту.

Отже, кожен фахівець повинен не лише знати свою професію, але й розумітися у людях, вміти створювати сприятливий психологічний клімат у колективі, налагоджувати міжособистісні стосунки, тощо. Тому, вміння

та навички у галузі психології покликані допомогти майбутньому фахівцю розібратися із проблемами людини, її місцем в суспільстві, спонукати до професійного та особистісного самовдосконалення.

За результати впровадження Практикума був отриманий акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес ОДУВС від 26.05.2014 р.

Третій напрям. Нами сумісно із доктором психологічних наук Л. І. Мороз, доктором психологічних наук С. І. Яковенко, кандидатом юридичних наук Ю. В. Меркуловою був розроблений навчальний посібник “Психологічні аспекти ювенальної юстиції”, який відповідає навчальній дисципліні “Психологічні аспекти ювенальної юстиції”.

Даний навчальний посібник сприяє розвитку та формуванню комунікативної готовності в аспекті встановлення психологічного контакту із такою соціальною групою як неповнолітні.

Отже, за результатами вивчення навчального посібника курсанти будуть знати:

основи девіантології,

стан та динаміку правопорушень неповнолітніх,

специфіку правопорушень, що вчиняють неповнолітні та особливості їх виявлення, припинення та досудового розслідування,

проблемні питання профілактики правопорушень неповнолітніх;

особливості проведення слідчих дій з неповнолітніми підозрюваними, потерпілими, свідками;

питання протидії торгівлі людьми, жорстокому поводженню та сексуальній експлуатації дітей, дитячий проституції та порнографії;

основи соціально-правового захисту та психологічної реабілітації дітей.

Вміти:

на репродуктивному рівні: відтворювати основні поняття та категорії, що віддзеркалюють сутність адміністративної діяльності, а також положення нормативно-правових актів;

на алгоритмічному рівні: довільно використовувати засвоєні знання для розв’язання типових ситуацій, що виникають під час професійної діяльності працівників, а також організовувати свою діяльність на основі певного алгоритму; складати необхідні адміністративно-процесуальні та інші документи;

на евристичному рівні: орієнтуватися у процесі зміни професійних завдань та ускладнення оперативної обстановки, знаходити шляхи розв’язку нетипових задач, що виникають при спілкуванні з дітьми та правопорушниками;

на творчому рівні: переосмислювати наявні знання стосовно нових фактів; адаптувати раніше отриманий досвід до змінних умов та нестандартних ситуацій; варіативно розв’язувати професійні завдання.

Отже у курсантів будуть сформовані такі практичні уміння:

аналізувати чинники, що впливають на стан злочинності в державі та конкретному регіоні,

планувати та здійснювати роботу щодо виявлення неблагополучних сімей, дітей групи ризику,

виявляти та розкривати правопорушення, що вчиняють неповнолітні, опитувати (допитувати) дітей,

планувати та здійснювати профілактичну роботу з неповнолітніми відповідно до трирівневої моделі, використовувати досягнення ювенальної юстиції та віднов-

ного правосуддя, кримінальної віктимології;

співпрацювати з державними інституціями, громадськими організаціями та волонтерами для вирішення питань соціально-правового захисту та психологічної реабілітації дітей.

Найважливіші світоглядні ідеї та категорії, які підлягають засвоєнню під час вивчення навчального посібника, пов’язані з розумінням працівниками прав і свобод людини, її життя, здоров’я, честі та гідності як найважливіших соціальних цінностей, забезпечення яких є їх повсякденним обов’язком, необхідності враховувати у професійній діяльності вікові та психологічні особливості дітей, керуватися принципами гуманізму та законності.

Навчальний посібник ґрунтується на положеннях Конституції України, законах України та підзаконних нормативно-правових актах, що містять норми права, якими регулюються суспільні відносини у сфері профілактики правопорушень, відомчих нормативних актах, що регламентують діяльність МВС

Четвертий напрям. Нами сумісно із доктором психологічних наук С. І. Яковенко, кандидатом юридичних наук Ю. В. Меркуловою, кандидатом юридичних наук Т.В. Матієнко та викладачем кафедри психології та педагогіки ОДУВС О.О. Добровольською був розроблений навчальний посібник для училищ початкової підготовки “Психологічна підготовка та основи етики”. Навчальний посібник призначений для опанування слухачами училищ початкової підготовки МВС України навчального матеріалу з предмету “Психологічна підготовка та основи етики”.

Метою навчальної дисципліни “Психологічна підготовка та основи етики” є формування у слухачів знань основ психології та професійної етики, зокрема, уявлення про психологію як науку та її значення у практичній діяльності працівників МВС. Слухачі мають знати етичні норми поведінки при взаємодії з різними категоріями громадян, службовий етикет, вміти правильно оцінювати психологічні особливості різних категорій громадян, передбачати їх вірогідну поведінку, впливати на неї.

Слухачі повинні опанувати сутність та значення професійного спілкування в діяльності. Знати механізми встановлення психологічного контакту та застосовувати відповідні прийоми у професійному спілкуванні, використовувати психологічні засоби впливу громадян, протидіяти спробам маніпулювання. Знати основи конфліктології.

Слухачі повинні розуміти специфіка взаємодії працівників МВС з громадськістю та ЗМІ під час забезпечення охорони громадського порядку, їх значення для формування позитивного іміджу. Знати норми етикету при спілкуванні працівників при виконанні службових обов’язків із представниками громадськості та ЗМІ.

Головними завданнями курсу є формування знань та практичних умінь, зокрема, умінь отримувати достовірну інформацію в процесі спілкування, впливати на поведінку людей, в тому числі й правопорушників, встановлювати продуктивні ділові контакти із різними категоріями людей, здійснювати візуальну діагностику станів (сп’яніння, ознак психічного розладу, агресивних чи суїцидальних намірів, наявності у людини прихованої зброї тощо). Слухачі будуть знати види психічної саморегуляції та уміти самостійно регулювати свій психічний стан під час службової та позаслужбової діяльності, оволодіти технікою релаксації. Уміти спілкуватися з вороже налаштованими громадянами, конструктивно розв’язу-

вати конфлікти та будувати безконфліктні взаємини із громадянами загалом та окремими категоріями осіб. Вести переговори із злочинцями, терористами, знати, що і як говорити журналістам.

Загальні висновки. Сукупність напрямків, і відповідних ним тем, що охоплюють усі найважливіші аспекти професійної діяльності працівника поліції щодо взаємодії із соціумом та необхідності правильної та доцільної поведінки у певних ситуаціях, - сприяє підготовці компетентного та конкурентоспроможного поліцейського із високим рівнем готовності до професійної діяльності. Вивчення даних тем сприятиме розвитку комунікативної та психологічної готовності.

Перспективи використання результатів дослідження. Таким чином, система методичного забезпечення навчально-виховного процесу щодо розвитку комунікативної та психологічної готовності сприяють формуванню висококваліфікованого та конкурентоспроможного працівника національної поліції.

Література

1. Цільмак О. М. Теоретико-методологічні засади особистісно-соціально-діяльнісного компетентнісного підходу до навчання працівників ОВС [Текст] / О. М. Цільмак // Кадровий вісник. - 2011. - № 1 (1). - С. 67-79.
2. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : закон України від 01. 07. 2014 р. № 1556-18 із змін. - Електрон. дан. (1 файл). - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. - Назва з екрану.

*Пасько О. М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри психології
та педагогіки ОДУВС
Надійшла до редакції: 06.03.2016*